

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for Naturstyrelsens arealer

i Natura 2000-område nr. 110
Odense Fjord

Titel:

Natura 2000-plejeplan for Naturstyrel-
sens arealer i Natura 2000-område nr.
110 Odense Fjord

Udgiver:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

År:

2012

Foto:

Forside: Jan Kofod Winther
Billede 2: Jan Kofod Winther
Billede 5: Leif Bisschop-Larsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse
G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7279-897-4

Må citeres med kildeangivelse.

Generelt

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for 246 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N110 *Odense Fjord* og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 200 ha.

Billede 1 Oversigt over Natura 2000-områdets afgrænsning (rød streg) og styrelsens arealer (stærk grøn farve) i området.

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter. Der er ikke kortlagt skovnaturtyper. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan.

For supplerende læsning om driftsplan for Vigelsø henvises til [Driftsplan for Vigelsø](#).

Naturstyrelsen skal udarbejde et resumé af plejeplanen, som skal indgå i en kommunal/statslig Natura 2000-handleplan. Dette resumé er indsat som bilag 1.

Der er udarbejdet en såkaldt miljøvurdering ("SMV") af plejeplanen. Den er indsat som bilag 2.

Plejeplanen skal senest være gennemført med udgangen af år 2015.

Områdebeskrivelse

Fjorden blev dannet under sidste istid som en smeltevandsslette. Den oprindelige fjord strakte sig langt mod vest, men alle de lavvandede dele mod vest er blevet inddiget, afvandet og opdyrket.

Fjorden er lavvandet og afgrænses mod nord af Enebærrodde, som rummer Fyns eneste større he-
deområde med forekomst af både våd og tør hede samt enekrat.

Omkring Odense Å's udløb og især i den sydlige del af fjorden findes større strandengsarealer, hvoraf en del dog er inddigede. I den inddæmmede Fjordmarken i nordvestenden af fjorden findes artsrige rigkær med forekomst af bl.a. sump-hullæbe og skæv vindelsnegl. Sump-hullæbe er ikke en del af udpegningsgrundlaget. Ved Ølund er et større inddæmmede område genskabt som vådområde umiddelbart uden for Natura 2000-området. Strandenge, øer og holme er meget vigtige yngleområder for klyde, splitterne, havterne og fjordterne. Disse arter fouragerer i de lavvandede fjordområder og lagunesøer, som samtidig er et af Fyns vigtigste raste- og fourageringsområder for vandfugle som sangsvane, knopsvane, toppet skallesluger og blishøne. Odense Fjord er desuden ynglested for havørn og et vigtigt fourageringsområde for hjejle og lille kobbersneppe. De nævnte arter udgør ikke en del af udpegningsgrundlaget.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På Naturstyrelsens hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Billede 2 Oversigtsbillede af Vigelsø. Foto: Jan Kofod Winther.

Inden for området ejer Naturstyrelsen øen Vigelsø, der er udlagt til naturformål. På øens sydlige del er der genskabt en lagune sø med omgivende strandenge og på den nordlige del er der plantet løvskov. Vigelsø er en vigtig lokalitet for en række kystfugle, herunder klyde og terner. Styrelsen ejer ligeledes det inddæmmede areal Fjordmarken i den vestlige del af fjorden. Her findes artsrige rigkær med forekomst af bl.a. sump-hullæbe og skæv vindelsnegl. Sump-hullæbe er ikke en del af udpegningsgrundlaget.

Tabel A Naturtyper og arter i plejeplanen

Naturtype/art	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	53
	7230	Rigkær	2
<i>I alt</i>			55
(Levesteder for) arter	A081	Rørhøg	Ikke vurderet
	A132	Klyde	
	A191	Splitterne	
	1014	Skæv vindelsnegl	

Tabel A viser Naturstyrelsens arealer med naturtyper i området. Desuden vises de arter fra udpegningsgrundlaget, der forekommer (eller som potentielt vil kunne indfinde sig med den rette forvaltning) i Naturstyrelsens del af området). Udtrykket "Ikke vurderet" vidner om, at der ikke findes nogen arealregistrering for arter.

Mål og plejetiltag

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens mål for lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af pleje/drift, som styrelsen forventer at anvende. På et givent areal kan der forekomme mere end én slags pleje/drift, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art. Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens bud på omfanget af de enkelte plejetiltag.

❖ Lysåbne naturtyper

Der foretages *løbende* pleje ved afgræsning af naturarealer i Fjordmarken og på den sydlige del af Vigelsø.

Der foretages *enkeltstående* indgreb i form af rydning af opvækst i rigkær og understøttelse af forbedret hydrologi i rigkær og på strandenge.

Der iværksættes aktiv lukning af grøfter og dræn på ikke-habitatnatur, der over en længere periode søges udviklet til lysåbne naturtyper med henblik på at udvikle naturtypen rigkær.

Tabel B Mål for lysåbne naturtyper

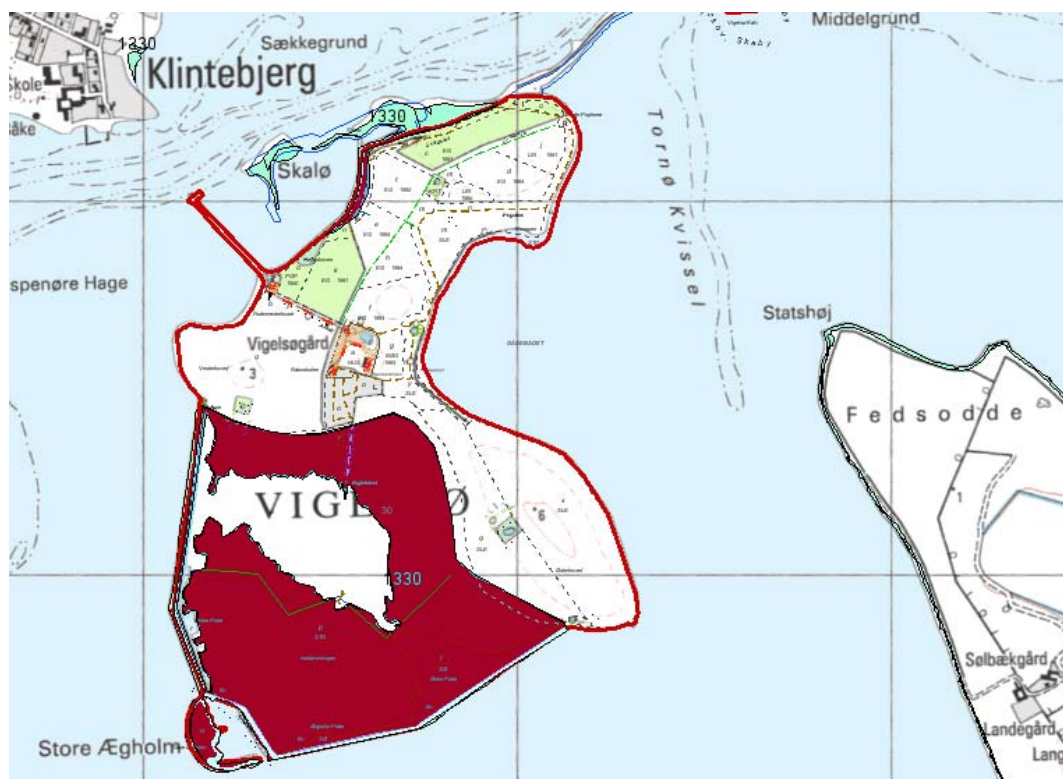
			Periodens mål	Ha (ca.)
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Naturtypebevarende pleje	53
			Forbedring af hydrologi	2
	7230	Rigkær	Naturtypebevarende pleje	2
Potentiel habitatnatur			Udvikling mod 7230 Rigkær	1

Tabel C Pleje af hensyn til lysåbne naturtyper

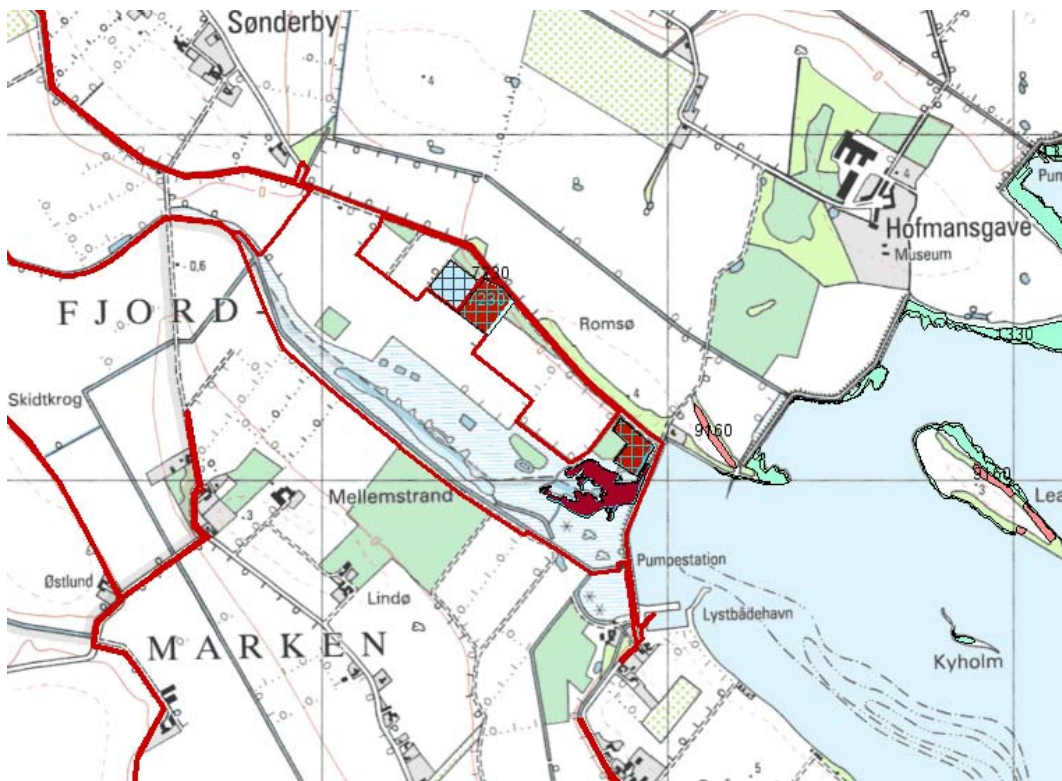
			Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Aktiv lukning af dræn og grøfter	nyt	2
			Græsning	eksisterende	53
	7230	Rigkær	Rydning af opvækst	eksisterende	1
			Græsning	eksisterende	2
Potentiel habitatnatur			Aktiv lukning af dræn og grøfter	nyt	1
			Græsning	eksisterende	1

I tabel C er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer, eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der først er blevet fastlagt med denne plejeplan.

Billede 3 Kort, som viser arealer på Vigelsø med lysåbne naturtyper, der løbende plejes (rød farve).

Billede 4 Kort, som viser arealer ved Fjordmarken med lysåbne naturtyper, der løbende plejes (rød farve).

❖ **Arter**

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af indsatsen for naturtyperne i området. I nogle tilfælde kan der være behov for en særlig artsindsats. Disse tiltag fremgår af tabel G. Bemærk dog, at tabel G *ikke* indeholder Naturstyrelsens *myndighedsmæssige* artsforvaltning via vildtreservater.

Specifikt af hensyn til rørhøg og klyde gennemføres særlig udformning af arealplejen på Vigelsø og i Fjordmarken, hvor der sikres arealer med vanddækket rørsump med egnede redemuligheder for rørhøg og egnede ynglesteder for klyde med høj vandstand på holme og i lagunesøer. Naturstyrelsen har fokus på at begrænse prædation i klydens yngleområder på Vigelsø.

Der er eller bliver iværksat foranstaltninger, som sikrer egnet vandstand og afgræsning med henblik på udvidelse af potentielle levesteder for klyde.

Tabel F Mål for arter

	Periodens mål
A081 Rørhøg	Sikring af artens levested
A132 Klyde	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Etablering af potentielt levested for arten
	Sikring af artens levested
A191 Splitterne	Beskyttelse mod forstyrrelser
1014 Skæv vindelsnegl	Sikring af artens levested

Tabel G Specifik artspleje

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
A081 Rørhøg	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende
A132 Klyde		
	Begrænsning af prædation	
A191 Splitterne		
1014 Skæv vindelsnegl	Ingen indsats i perioden aht. art alene	

I tabel G er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.

Når der i tabel G står "Ingen indsats i perioden aht. art alene", betyder det, at Naturstyrelsen ikke planlægger yderligere indsats for denne art end den pleje, der er oplyst under naturtyperne, eller som følger af reservatbestemmelserne for [Odense Fjord](#).

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at der sikres egnede levesteder for rørhøg, klyde og splitterne samt genskabes egnede ynglesteder for klyde, som Natura 2000-planen fordrer.

Billede 5 Splitterne yngler på holme ved Vigelsø. Foto: Leif Bisschop-Larsen.

❖ Ændring af naturtype

Som tidligere nævnt skal nogle af områdets arealer uden habitatnatur udvikle sig til naturtyper på sigt. Tabellen H viser, hvad periodens indsats forventes at betyde for de enkelte naturtypers udstrækning på sigt.

	Forøgelse på sigt, ca. ha
Udvikling mod 7230 Riggær	1
<i>I alt</i>	<i>1</i>

Tablel H Planlagte udvidelser af naturtyper

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N110 Odense Fjord

Inden for området ejer Naturstyrelsen øen Vigelsø, der er udlagt til naturformål. På øens sydlige del er der genskabt en lagunesø med omgivende strandenge, og på den nordlige del er der plantet løvskov. Vigelsø er en vigtig lokalitet for en række kystfugle, herunder klyde og terner. Naturstyrelsen ejer ligeledes det inddæmmede areal Fjordmarken i den vestlige del af fjorden. Her findes artsrige rigkær med forekomst af bl.a. sump-hullæbe og skæv vindelsnegl. Sump-hullæbe er ikke en del af udpegningsgrundlaget.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	53
	7230	Rigkær	2
			55
I alt			55

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

I tabel b skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Forbedring af hydrologi	nyt	3
		3
Rydning af uønsket opvækst	eksisterende	1
		1
Græsning	eksisterende	55
		55

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for rørhøg, klyde og splitterne, som fremgår af tabel e.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
A081 Rørhøg	Anden særlig udformning af arealplejen	eksisterende
A132 Klyde		
A191 Splitterne	Begrænsning af prædation	

I tabel e er der en opdeling til to kategorier:

- "Eksisterende driftsplan mv.": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor den pågældende drift/pleje allerede forekommer, eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at tiltaget skal gennemføres.

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at der sikres og genskabes egnede ynglesteder for klyde, som Natura 2000-planen fordrer.

Bilag 2: Miljøvurdering af Natura 2000-plejeplanen

Den enkelte plejeplan skal i henhold til lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde de oplysninger, der følger af bilag 1 i loven.

Der er også udarbejdet en miljøvurdering af Natura 2000-planen, som ligger på Naturstyrelsens hjemmeside: [Miljørapport for Natura 2000-planen](#)

a) Planens indhold og hovedformål samt andre relevante planer

❖ Indhold

Det primære indhold i plejeplanen for Naturstyrelsens areal er en oversigt over planperiodens mål og plejetiltag for naturtyper og arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

❖ Formål

Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen på Naturstyrelsens andel af Natura 2000-området. Indsatsen i 1. planperiode skal sikre eksisterende naturværdier på udpegningsgrundlaget og indlede en proces, der genopretter eventuel akut truet natur under hensyntagen til eventuelle modstridende naturinteresser.

❖ Relevante planer

Plejeplanen følger op på Natura 2000-planen for området. Udover at være omfattet af plejeplanen, er Naturstyrelsens arealer også underlagt andre interne retningslinjer for arealforvaltningen. I det omfang der måtte være modstrid mellem dem og plejeplanen, vil plejeplanen blive fulgt.

Vigelso (132 ha) er købt af staten, som har udført skovrejsning og genopretning af vådområde. Fjordmarken (54 ha) blev opkøbt af Fyns Amt, som har gennemført rydninger, delvis vandstands-hævning og afgræsning af området. I dag ejes området af staten, som viderefører afgræsningen.

Der forligger reservatbestemmelserne for [Odense Fjord](#).

b) Nuværende miljøstatus og nul-alternativet

Områdets nuværende miljøstatus er gennemgået i Natura 2000-planen for det aktuelle område, hvorfor der henvises til denne.

Hvis ikke plejeplanen for 1. planperiode iværksættes, vil der alene ske en pleje af de lysåbne arealer i henhold til bl.a. Naturstyrelsens naturplejestrategi. Arealerne vil blive drevet i en ekstensiv græsningsdrift uden gødsning, sprøjtning eller omlægning. Alle forekomster af lysåbne naturtyper vil dog ikke nødvendigvis udvikles i retning af eller fastholdes i gunstig bevaringsstatus. Hvis ikke plejeplanen iværksættes, kan der være en øget risiko for, at der sker en tilgroning af rigkær og strandeng. Tilgroning kan være en trussel for områdets naturtyper og ynglemuligheder for klyder og terner, som udgør en del af udpegningsgrundlaget.

c) Miljøforhold i områder, der kan blive væsentligt berørt af plejeplanen

- Den planlagte drift og pleje vil ændre udbredelsen af arter i området samt udbredelse og tilstand af forskellige naturtyper.

- Plejeindgrebene (med henblik) på lysåben natur vil påvirke det åbne landskab.
- De planlagte tiltag indebærer tillige mindre hydrologiske ændringer i området.

d) Eksisterende miljøproblemer

Der er en række trusler mod naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag, herunder tilgroning og uhensigtsmæssig hydrologi forhold til områdets lysåbne naturtyper som strandenge og rigkær. Truslerne er systematisk beskrevet i Natura 2000-planen for området, hvorfor der henvises til denne.

e) Relevante internationale miljøbeskyttelsesmål

Plejeplanen er en udmøntning af EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver implementeret i dansk lov via miljømålsloven og skovloven. Plejeplanen vil sikre, at areal og tilstand af naturtyper på udpegningsgrundlaget, samt levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter.

I henhold til EU's vandrammedirektiv er det overordnede mål at naturlige vandforekomster opnår "god tilstand". Direktivet er implementeret via miljømålsloven og skal realiseres med vandplanerne. Arbejdsdelingen mellem vandplanerne og Natura 2000-planerne (og dermed plejeplanerne) er således, at vandplanlægningen tager sig af vandkvalitet i vandløb, større søer, kystvande og fjorde, mens Natura 2000-planlægningen tager sig af småsøer og hydrologien på naturarealer som f.eks. rigkær og andre engarealer.

Natura 2000-direktiverne er blandt EU's bidrag til gennemførelsen af en række internationale biodiversitetskonventioner som f.eks. Ramsar-konventionen, Bern-konventionen og Bonn-konventionen, samt delmål 11 og 12 blandt de 20 delmål som blev vedtaget ved partsmødet i FN's biodiversitetskonvention i Nagoya i 2010 (Aichi-målene). Delmål 11 og 12 omhandler netop beskyttelse af naturområder og arter.

f) Planens indvirkning på miljøet

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen væsentlig påvirkning	Redegørelse for indvirkning
Biologisk mangfoldighed	X		Den biologiske mangfoldighed knyttet til naturtyper på udpegningsgrundlaget sikres og øges via pleje af naturtyperne strandenge og rigkær. Den planlagte drift og pleje fastholder og/eller genopretter naturtyperne på udpegningsgrundlaget med deres karakteristiske arter. Genopretningen af naturtyperne vil typisk ske på bekostning af mere artsfattige og "trivielle" naturtyper.
Befolkningen	X		Mulighederne for rekreative oplevelser i tilknytning til området sikres eller forbedres via et forbedret naturgrundlag.
Menneskers sundhed		X	

Fauna og flora	X	Eventuelle konsekvenser for rødlistede arter, gullistede ansvarsarter eller bilag IV-arter i området vurderes at være positive.
Jordbund	X	
Vand		Aktiv lukning af dræn og grøfter vil føre til mere naturlige hydrologiske forhold for bl.a. rigkær.
Luft	X	
Klimatiske faktorer	X	
Materielle goder	X	
Landskab		Et varieret landskab bestående af forskellige naturtyper fastholdes og udbygges. Fragmentering af naturen imødegås. Plejeplanen bidrager således positivt til bevarelsen af eksisterende landskabelige værdier.
Kulturarv, herunder kirker	X	
Arkitektonisk arv	X	
Arkæologisk arv	X	

g) Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Plejeplanen forventes ikke at få negative konsekvenser for miljøet, men vil derimod sikre og forbedre områdets naturgrundlag, med fokus på arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Der vurderes derfor ikke at være behov for foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet.

h) Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

i) Overvågning

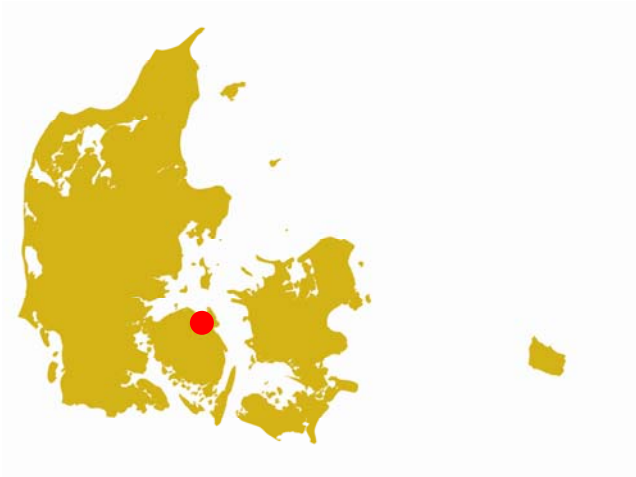
Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogrammet. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-Kommissionen hvert 6. år.

j) Ikke-teknisk resume

I medfør af lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 er der foretaget en miljøvurdering af plejeplanen for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område nr. 110 *Odense Fjord*. Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen for de pågældende arealer ved at sikre eller forbedre tilstand og bevaringsprognose for de arter og naturtyper, området er udpeget for at beskytte. Hvis ikke plejeplanen iværksættes, vil naturtyperne blive plejet/drevet med vidtgående naturhensyn i henhold til styrelsens øvrige planer og strategier. Alle forekomster af naturtyper vil dog ikke nødvendigvis udvikles i retning af eller fastholdes i gunstig bevaringsstatus, hvis ikke plejeplanen iværksættes.

Plejeplanen forventes at sikre og forbedre naturtilstanden i området ved hjælp af ekstensiv drift og pleje af de lysåbne naturtyper på områdets udpegningsgrundlag samt genopretning af mere naturlige hydrologiske forhold. Hermed sikres og øges også de landskabelige værdier og mulighederne for rekreative oplevelser knyttet til lysåben natur.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK-2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00

www.nst.dk